

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Små og mellemstore virksomheders og den sociale økonomis evne til at tilpasse sig de ændringer, der følger af den økonomiske dynamik«

(2005/C 120/03)

Den 27. april 2004 anmodede Loyola de Palacio, næstformand i Kommissionen, på Kommissionens vegne Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om at udarbejde en udtalelse om »Små og mellemstore virksomheders og den sociale økonomis evne til at tilpasse sig de ændringer, der følger af den økonomiske dynamik«.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug, som udpegede Lucia Fusco til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 6. oktober 2004.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 412. plenarforsamling den 27.-28. oktober 2004, mødet den 27. oktober, følgende udtalelse med 169 stemmer for, 2 imod og 5 hverken for eller imod:

Indledende bemærkning

I overensstemmelse med Kommissionens anmodning har denne udtalelse til formål at gennemgå det foreslåede emne ud fra det eksisterende og potentielle samspil mellem SMV - herunder mikrovirksomheder - og virksomhederne i den sociale økonomi (herefter VSØ) og at gennemgå de forskellige former for instrumenter og modeller, der tager udgangspunkt i VSØ, og som påvirker eller grundlæggende kan påvirke tilpasningsvejen både for SMV og VSØ.

1. Mål og lovramme

1.1 Europa-Kommissionen har anmodet EØSU om denne sonderende udtalelse, fordi SMV og VSØ spiller en særlig vigtig rolle i forbindelse med Lissabon-strategien; Kommissionen anmoder EØSU om at behandle forhold, der karakteriserer den rammelovgivning og støtte, som er nødvendig for disse aktører.

1.2 Anmodningen følger efter offentliggørelsen af en initiativudtalelse fra EØSU om SMV's og VSØ's rolle i forbindelse med erhvervsmæssig diversificering i tiltrædelseslandene; udtalelsen blev enstemmigt vedtaget den 1. april 2004. I udtalelsen behandles disse to typer aktører, de defineres, og det anføres, hvilken betydning de har for EU som helhed i henseende til bidrag til økonomien, beskæftigelsen og den sociale samhørighed samt det dybtvirkende indbyrdes samspil og synergier. Det præciseredes tillige, at begrebet økonomiske ændringer er langt mere bredt og dynamisk end omstrukturering. Der henvises til Gyllenhammer-rapporten fra Europa-Kommissionens højtstående gruppe om »Håndtering af ændringer«, hvor hovedvægten lægges på jobskabelse samtidig med, at man erkender det vigtige i en strategi med sigte på benchmarking. Der blev foreslået et integreret 10-punkt-program til fremme af SMV og VSØ i forbindelse med den

erhvervsmæssige diversificering i tiltrædelseslandene; programmet var i høj grad inspireret af flere tilfælde af god VSØ-praksis i EU.

1.3 God VSØ-praksis i EU kan nemlig udgøre grundlaget for samspil og synergier mellem VSØ og SMV og åbne vejen for innovative løsninger som følge af samarbejdsånden, innovationen og dynamikken i VSØ'er samt muligheden for, at SMV'er trækker på VSØ'er; herigennem vil de kunne bidrage til en reel merværdi i SMV'ers vækst, idet de i kraft af deres struktur vil kunne fremme det samarbejde, den repræsentativitet og den gensidige tillid, som er nødvendig.

1.4 Det Europæiske Råd i Lissabon i marts 2000 fastsatte, at Europa skal sigte mod at blive den mest dynamiske og konkurrencedygtige vidensøkonomi i verden, og understregede, at det er nødvendigt at skabe »et gunstigt miljø for etablering og udvikling af innovative virksomheder, specielt SMV'er«. Det Europæiske Råd tilføjede, at virksomhedernes konkurrenceevne og dynamik direkte afhænger af, »at der er et klima med regler, der begunstiger investeringer, innovation og iværksætterånd«⁽¹⁾. På baggrund af ovenstående godkendte Det Europæiske Råd i Feira den 19. og 20. juni 2000 det europæiske charter for små virksomheder, i henhold til hvilket »de små virksomheder er ryggraden i Europas økonomi [og] det er her, jobbene skabes, og her forretningsidéerne udklækkes«⁽²⁾. Ifølge Lissabon-strategien er den økonomiske vækst nøglen til sikring af social samhørighed i Europa. Kommissionen gav herefter udtryk for, at udfordringen i forbindelse med vedtagelsen af Lissabon-dagsordenen består i at øge arbejdsudbuddet, forbedre beskæftigelsesgraden, forbedre den teknologiske knowhow og sikre en koordineret strøm af job fra landbrug og industri mod servicesektoren uden at øge de regionale spænd i landene⁽³⁾.

⁽¹⁾ Formandskabets konklusioner – Lissabon, 23. og 24. marts 2000, punkt 14.

⁽²⁾ Det europæiske charter for små virksomheder: Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer, 2002. Kommissionen bekræfter, at chartret blev godkendt i Maribor den 23. april 2002 (jf. http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme-package/index.htm). EØSU såvel som Parlamentet kræver fortsat, at chartret gives juridisk status og udtrykkeligt indskrives i kapitlet om industri i den europæiske forfatning.

⁽³⁾ En strategi for fuld beskæftigelse og bedre job til alle, KOM(2003) 6 endelig.

1.5 SMV'er – et begreb, der også omfatter mikrovirksomheder med deres særlige karakteristik – er virksomheder, der defineres ud fra præcise statistiske kriterier defineret af Kommissionen ⁽¹⁾.

Type virksomhed	Antal ansatte	Omsætning	eller	Balance i alt
Mellemstor	< 250	≤ 50 mio. €		≤ 43 mio. €
Lille	< 50	≤ 10 mio. €		≤ 10 mio. €
Mikro	< 10	≤ 2 mio. €		≤ 2 mio. €

1.6 VSØ'erne tilhører en helhed bestående af fire grupper: kooperativer, gensidige selskaber, foreninger og fonde. Disse virksomheder er karakteriseret ved at prioritere deres sociale sigte frem for profitmaksimering, hvilket ofte indebærer en tilknytning til lokalområdet og den lokale udvikling. Deres grundlæggende værdier er solidaritet, social samhørighed, social ansvarlighed, demokratisk forvaltning, deltagelse og uafhængighed ⁽²⁾.

1.7 Flertallet af VSØ er omfattet af EU's standarddefinition af SMV'er ⁽³⁾. De virksomheder, der ikke er omfattet af denne definition på grund af deres størrelse, har som hovedregel fælles træk med SMV'erne, såsom en ringe grad af eksterne investeringer, manglende børsnotering, et nært forhold mellem ejere og aktionærer og en tæt forbindelse til det lokale netværk.

1.8 EU-institutionerne har udarbejdet en ramme for SMV-tiltag. Indtil 2005 findes der én bindende hovedforanstaltning for SMV som sådan: Rådets beslutning 2000/819/EF om det flerårige program 2001-2005 til fremme af initiativ og iværksætterånd, navnlig for SMV. Dette program, som ligeledes benyttes til at opnå fremskridt i gennemførelsen af målene i det europæiske charter for små virksomheder, tager sigte på følgende målsætninger:

- styrkelse af virksomhedernes vækst og konkurrenceevne;
- fremme af iværksætterkultur;
- forenkling af love og administrative bestemmelser vedrørende virksomheder;

⁽¹⁾ Henstilling 2003/361/EF, som erstatter henstilling 96/280/EF (EUT L 124 af 20. maj 2003, s. 36), og som træder i kraft den 1. januar 2005. Definitionerne i den gældende henstilling og den nye henstilling er identiske. Kun omsætningen og balancen i alt ændrer sig.

⁽²⁾ B. Roelants (koord): Forberedende dokument til Den Første Konference om den Sociale Økonomi i Landene i Central- og Østeuropa, 2002, s. 34. Fælles benævnelser udviklet på baggrund af definitionerne forelagt af Europa-Kommissionen, Regionsudvalget, CEP-CMAF (europæisk konference for kooperativer, gensidige selskaber, foreninger og fonde (Conférence européenne des Coopératives, Mutualités, Associations et Fondations)) og FONDA (forbundet med de organer, der står bag begrebet social økonomi).

⁽³⁾ McIntyre et al: Small and medium enterprises in transitional economies, Houndmills: Macmillan, s. 10.

— forbedring af virksomhedernes finansielle miljø;

— lettere adgang for virksomheder til EF-støtte, -programmer og -netværker.

1.9 Den 21. januar 2003 fremlagde Kommissionen i sin meddelelse (KOM(2003) 26 endelig) fem rapporter om EU's politik vedrørende SMV: to rapporter om gennemførelsen af det europæiske charter for små virksomheder i EU og kandidatlandene; en rapport om EU's aktiviteter til gavn for SMV; en rapport fra repræsentanten for SMV; og grønbogen om iværksætterkultur. Blandt de udfordringer, som der henvises til, peger rapporten om EU's aktiviteter på EU's tilsagn, bl.a. om støtte i kraft af strukturfondene, det tidligere nævnte flerårige program og det 6. rammeprogram. Med afsæt i grønbogen blev der udarbejdet en EF-handlingsplan for iværksætterkultur og virksomhedernes konkurrenceevne (2006-2010).

1.10 Europa-Kommissionen har ligeledes tilvejebragt en regelramme for socialøkonomiens virksomheder. De vigtigste af disse, andelsselskaberne, behandles i meddelelsen om »Andelsselskaber i Europa« af 23/2/2004. I meddelelsen foreslås det at forbedre synligheden og forståelsen af andelsselskaber, at fremme konvergenen i henseende til retsrammen i EU-landene ⁽⁴⁾. I meddelelsen nævnes grundreglerne for denne type virksomheder, således som de er nedfældet i ILO's henstilling om fremme af kooperativer, som blev vedtaget i juni 2002 på verdensplan, herunder ikke mindst af repræsentanter for de 25 EU-landes regeringer og hovedparten af de nationale arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer; i henstillingen henvises der ligeledes til de vigtigste internationale arbejdsnormer med en angivelse af, at de fuldt ud finder anvendelse på arbejdstagere i andelsselskaber. Et dokument om gensidige selskaber »Gensidige selskaber i et udvidet EU« af 3/10/2003 blev for nylig udsendt af Kommissionen; det indeholder grundreglerne for denne type VSØ ⁽⁵⁾.

2. Socioøkonomisk ramme

2.1 Kommissionen har erkendt, at SMV danner grundlaget for det europæiske erhvervsliv, idet det tegner sig for 66 % af den samlede beskæftigelse og 60 % af den samlede merværdi i EU, landbrugssektoren ikke medregnet. Regioner med en høj koncentration af SMV, såsom Emilia Romagna, Baden-Württemberg og Jylland, er blandt dem, hvor BNP pr. indbygger og erhvervsfrekvensen er højest ⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ Bl.a. i forbindelse med gennemførelsen af forordningen om det europæiske andelsselskab. Jf. Rådet forordning EF nr. 1435/2003 af 22.7.2003 om statut for det europæiske andelsselskab (SCE).

⁽⁵⁾ Europa-Kommissionen: arbejdsdokument – Gensidige selskaber i et udvidet Europa, 3. oktober 2003, s. 5.

⁽⁶⁾ Europa-Kommissionen (2004): Et nyt partnerskab for samhørighed, konvergens, konkurrenceevne, samarbejde – Den tredje rapport om økonomisk og social samhørighed, s. 5 og 8.

2.2 I sin udtalelse om socialøkonomien i det indre marked ⁽¹⁾ understregede EØSU VSØ's socioøkonomiske betydning og anførte, at de har afgørende betydning for iværksætterkulturen på flere fronter og for den erhvervsmæssige diversificering ⁽²⁾. En sådan anerkendelse har Kommissionen selv givet udtryk for, bl.a. i *Meddelelsen om andelsselskaber i Europa* og i det høringsdokument om *Gensidige selskaber i et udvidet EU, som omtales i punkt 1.10 ovenfor*. I EU er den sociale og økonomiske betydning af virksomhederne og organisationerne i den sociale økonomi stigende: med omkring 9 mio. arbejdstagere repræsenterer disse virksomheder 7,9 % af den civile arbejdsstyrke af lønmodtagere ⁽³⁾. Den sociale økonomi involverer endvidere en væsentlig del af civilsamfundet: ifølge Kommissionen har andelsforetagender 140 mio. medlemmer og gensidige selskaber 120 mio. Det vurderes, at over 25 % af EU-borgerne er medlemmer af VSØ og spiller en nærmere fastlagt socioøkonomisk rolle som producenter, forbrugere, investorer, beboere, forsikringstagere, studerende, frivillige osv. VSØ'erne udvikler sig inden for alle sektorer og særligt inden for almennyttige tjenester ⁽⁴⁾, såsom sundhedssektoren, miljø, sociale tjenesteydelser og uddannelse ⁽⁵⁾. De spiller ligeledes en væsentlig rolle i dannelsen af social kapital, beskæftigelsen af ugunstigt stillede personer, den sociale velfærd, genoplivningen af lokaløkonomien og moderniseringen af de lokale forvaltningsmodeller. Nogle af dem har udviklet samfundsregnskaber til evaluering af deres samfundsøkonomiske og miljømæssige virkninger.

2.3 SMV'er og VSØ'er er en væsentlig faktor for beskæftigelse og genbeskæftigelse i forbindelse med de igangværende omfattende industrielle ændringer, hvor beskæftigelsen skal flyttes fra sektorer i nedgang, hvor beskæftigelsen mindskes, over til traditionelle sektorer (håndværk o.l.) og andre sektorer i vækst, såsom tjenesteydelser til virksomheder, de nye informations- og kommunikationsteknologier, bygge- og anlægssektoren, lokale tjenesteydelser (herunder sundhed) og turisme.

2.4 Imidlertid støder SMV'er og VSØ'er på særlige udfordringer. Det europæiske charter for små virksomheder erkender, at sidstnævnte er mest følsomme over for ændringer i iværksættermiljøet. I Kommissionens grønbog om iværksætterkultur bekræftes det, at de sociale virksomheder, som følge af at de skal anvende »forretningsmæssige principper og effektivitet

⁽¹⁾ Udtalelse CES 242/2000, EFT C 117 af 26. april 2000.

⁽²⁾ I en nylig undersøgelse præciserede OECD, at den »sociale økonomi« er et mere omfattende begreb end nonprofitsektoren, da den i mindre grad er direkte forbundet med krav om ikke-udlodning, i henhold til hvilke visse organisationer ikke lovligt kan udlodde deres overskud til deres ejere (OECD 2003, »The non-profit sector in a changing economy«, Paris, s. 299).

⁽³⁾ Tallet omfatter ikke indirekte job såsom selvstændige landbrugsarbejdere eller SMV, der er medlemmer af kooperativer. CIRIEC 2000: »The enterprises and organisations of the third system: strategic challenge for employment«, Université de Liège.

⁽⁴⁾ Tang et al, 2002, s. 44.

⁽⁵⁾ Jf. CEP-CMAF's charter (den stående europæiske conference af kooperativer, gensidige selskaber, foreninger og fonde).

til at nå sociale og samfundsmæssige mål, ... står over for særlige udfordringer med hensyn til finansiering, lederuddannelse og rådgivning« ⁽⁶⁾.

2.5 SMV'erne og VSØ'erne kan på forskellige måder spille en væsentlig rolle i forbindelse med socioøkonomiske ændringer; der kan nævnes flere tilfælde af god praksis: beskæftigelse af nye personer på arbejdsmarkedet, støtte til mikrovirksomheders og små virksomheders innovationskapacitet, genbeskæftigelse af arbejdsløse fra virksomheder, der skal reducere antallet af ansatte eller lukke, etablering af sygekasser, nyetablerede virksomheder i vækstsektorer, udvikling af tjenesteydelser og underleverancer, overdragelse af kriseramte virksomheder til deres ansatte, støtte til etablering af mikrovirksomheder og oprettelse af arbejdspladser som selvstændige samt kvalitative forandringer inden for samme sektor. Endvidere kan VSØ'erne yde et specifikt bidrag i forbindelse med denne ændringsproces, dels i kraft af deres evne til at uddanne iværksættere, som allerede er påvist, dels i kraft af de værdier, de repræsenterer, såsom socialt ansvarlig iværksættelse, demokrati og borgerdeltagelse, medarbejdernes finansielle inddragelse i virksomheden, social integration, interesse for lokaludvikling og bæredygtig udvikling.

2.6 I EU foregår der et vigtigt samspil mellem traditionelle SMV'er og VSØ'er, men der er mulighed for en kraftig udbygning af dette samspil, som foregår på i hvert fald følgende tre måder:

a) SMV'erne trækker i høj grad på eksterne VSØ-tjenester. Således yder andelsbanker ofte støtte til start op- eller udviklingsprojekter for traditionelle SMV'er.

b) SMV'er anvender indbyrdes VSØ-strukturer til i fællesskab at oprette virksomhedssystemer (netværker, grupper, fælles støtteorganer) eller til at opnå stordriftsfordele (SMV-kooperativer til indkøb og afsætning) samt til etablering af gensidige sikkerhedsstillelsesordninger for banklån m.v. Disse strukturer sætter dem i stand til at forbedre deres konkurrenceevne klækkeligt.

c) VSØ-modeller (som gensidige fonde, levering af forsyningspligtigheder, netværker for fair handel osv.) kan benyttes som inspirationskilde til udvikling af SMV'er.

⁽⁶⁾ Europa-Kommissionen: Grønbog – En iværksætterkultur i Europa, KOM(2003) 27 endelig, punkt C ii.

3. Nyttige former for god praksis som inspiration for offentlige tiltag og som kræver nærmere kulegravning

3.1 Generelle bemærkninger

3.1.1 Kommissionen anfører eksempler på god praksis i flere dokumenter vedrørende BEST-aktioner som led i det flerårige program »det vil sige praksis, som lader til at illustrere en tilgang til en aktuel udvikling inden for erhvervsfremme, der fortjener aktørernes opmærksomhed og interesse«⁽¹⁾. Det drejer sig ikke nødvendigvis om de bedste løsninger (»best practice«), men sigtet er at inspirere til ændringer og bedre løsninger (»better practice«), som gør det muligt at nå frem til konklusioner og retningslinjer for EU's foranstaltninger.

3.1.2 EØSU er klar over, at der i de seneste år er gjort en stor indsats for at tilvejebringe modeller med gode løsninger på SMV-området (jf. ovennævnte BEST-aktioner). De former for god praksis, som beskrives i det følgende, vedrører udelukkende det eksisterende eller potentielle samspil mellem SMV og VSØ. De illustreres i den vedføjede dokumentation i form af konkrete eksempler, som også påviser disse modellers tilpasningsevne og deres evne til at udvikle sig som følge af den økonomiske dynamik i det indre marked og globaliseringen.

3.1.3 Bedømmelsen pr. kategori er værdifuld, når der skal udformes forslag til offentlige foranstaltninger, som kan styrke dynamikken i SMV'er og VSØ'er på baggrund af Lissabon-strategien. Det drejer sig om god praksis mellem VSØ'er, som SMV'er kan efterligne, eller om samspil mellem SMV'er og VSØ'er, hvor VSØ'erne anvendes direkte af SMV'er eller kan anvendes i endnu højere grad.

3.1.4 Arbejdshypotesen, som allerede er delvis bekræftet i visse tilfælde, går ud på, at hver enkelt af disse metoder indebærer betydelige alternativomkostninger (opportunity cost)⁽²⁾ eller endog nettogevinster for det offentliges budget på mellemlang sigt.

3.2 Eksempler på god praksis

3.2.1 Skabelse og bevarelse af arbejdspladser i kraft af opstart og omstrukturering af virksomheder. VSØ-erfaringer i flere EU-lande synes at vise, at finansieringssystemer til arbejdstagere, som har

mistet deres job, med henblik på støtte til at genstarte deres kriseramte virksomhed eller starte en ny virksomhed, forudsat de kombineres med tilstrækkelige støttetiltag, kan gøre det muligt ikke blot at oprette eller redde arbejdspladser og at oprette eller fastholde erhvervsaktiviteter, men også gøre det muligt for staten og/eller andre finansielle aktører at få hele finansieringsbeløbet eller mere tilbage i løbet af relativ kort tid⁽³⁾.

3.2.2 Virksomhedssystemer og -klynger (clusters) for udvikling, innovation og konkurrenceevne. VSØ har dannet regionale klynger, som derefter er integreret i horisontale eller paritetiske systemer eller grupper, f.eks. i Norditalien og det spanske Baskerland, hvorved disse virksomheder (hvoraf hovedparten er små og mellemstore) er blevet til en af de vigtigste økonomiske aktører i deres respektive regioner og har givet stødet til centre for avanceret teknologisk innovation og virksomhedsledelse.

3.2.3 Samling af ressourcer for at opnå stordriftsfordele. I flere europæiske lande opretter en stor del af de traditionelle SMV'er i forskellige sektorer, herunder ultrasmå virksomheder og selvstændige erhvervsdrivende (som f.eks. detailhandlere i Italien, frisører og slagtere i Frankrig, bagere i Tyskland), sammenslutninger, som regel i form af kooperativer med henblik på gruppering af indkøb, afsætning og tjenesteydelser. Hver enkelt SMV forbliver helt selvstændig, men kan øge sin konkurrenceevne, bevare og udvide sine markeder, undgå underleverandører og mellemlid og opnå stordriftsfordele. Set med samfundets øjne garanterer dette system, at der bevares arbejdspladser, og at der sker en lokal udvikling⁽⁴⁾.

3.2.4 Adgang til finansiering og nedsættelse af risikoen. Gensidig sikkerhedsstillelse gør det muligt for SMV, herunder ultrasmå virksomheder og selvstændige erhvervsdrivende, der ikke har adgang til tilstrækkelige garantier, at opnå lån. Sikkerhedsstillelsesselskabet (der ofte har form af et gensidigt selskab) har til opgave at stille sikkerhed ene og alene til fordel for långiveren. Betales lånet ikke tilbage, afholder selskabet i sidste instans udgifterne ved at trække på den garantifond, som de tilsluttede SMV'er har indbetalt bidrag til. Midler, som er fælles for VSØ, er benyttet til etablering, omstilling eller udvikling af virksomheder og har fungeret som løftestang for banklån, idet de udgør et tillidvækkende element i forholdet til bankerne⁽⁵⁾.

(1) Generaldirektoratet for Erhvervs politik (2002): Støtte til virksomheder i vækstfasen – »Vejledning i god praksis« for erhvervsfremmeorganisationer, s. 11.

(2) Alternativomkostninger (opportunity cost) er den indkomst eller forudberegnete fortjeneste, som følger af udførelsen af en bestemt beslutning, når ressourcerne er begrænsede eller når projekter, som gensidigt udelukker hinanden, er involveret. For eksempel er alternativomkostningerne ved at opføre en fabrik på et stykke jord den indkomst, som kan forudberegnes ved ikke at opføre en kontorejendom det pågældende sted. Ligeledes udgør den forudberegnete indkomst ved ikke at opføre en fabrik, hvis der opføres en kontorejendom, kontorejendommens alternativomkostninger. Alternativomkostninger er en vigtig faktor i beslutningstagningen, selv om de udgør omkostninger, der ikke medtages i den pågældende organisations regnskaber (Oxford Dictionary of Finance and Banking: Oxford: Oxford University Press, 1997, s. 252).

(3) Jf. tillige systemet med »engangsbetaling« (pago único) i Spanien. Det består i muligheden for at opnå en engangsbetaling på to års arbejdsløshedsunderstøttelse for arbejdstagere, som beslutter at etablere et andelsselskab eller et arbejdstagerselskab (»sociedad laboral«), eller som beslutter at gå ind som arbejdende medlemmer af en virksomhed, på den betingelse, at de har arbejdet i virksomheden i mindst 12 måneder.

(4) Se bl.a. hjemmesiden for Fédération Française des Coopératives et Groupements d'Artisans <http://www.ffcga.coop>, og for Associazione Nazionale Cooperative fra Dettaglianti <http://www.ancd.it>

(5) Som eksempel kan nævnes SOCODEN-fonden for franske produktionskooperativer, se <http://www.scop-entreprises.com/outils.htm>

3.2.5 *Tjenester over for samfundet.* VSØ har vist sig at være en vigtig medspiller inden for sociale tjenesteydelser, sundhed, uddannelse og kultur, bl.a. i forbindelse med privatiseringer, fordi de kobler iværksætterkultur og almennyttige tjenesteydelser sammen. Herigennem er det påvist, at disse virksomheder ofte leverer kvalitetsydelser til en lavere pris i sammenligning med det, som staten leverede. I nogle tilfælde omfattes disse tjenester af offentlige/private lokale partnerskaber mellem VSØ og lokale myndigheder; disse partnerskaber omfatter almennyttige tjenester, såsom arbejdsmarkedscentre, omsorgscentre, hjemmehjælp osv.

3.2.6 *Etiske produktions- og salgskæder af høj kvalitet.* Nogle VSØ har specialiseret sig i afsætning af varer, hvis kvalitet de løbende garanterer, i kraft af en produktionsproces, som løbende overholder en række etiske krav (ingen udbytning, iagttagelse af arbejdsnormer, rimelig aflønning osv.).

4. Henstillinger om et forskningsprogram om fastlæggelse af langsigtede tiltag til fremme af SMV og VSØ i kraft af et gensidigt indbyrdes samspil

4.1 Generelle betragtninger

4.1.1 SMV og VSØ spiller tilsammen en stor rolle for EU's økonomi og for gennemførelsen af Lissabon-strategien, og der findes store muligheder for et positivt samspil mellem de to former for aktører gennem anvendelse af VSØ-modeller og -strukturer; dette taler for, at der gøres en ny kombineret indsats i EU for at fremme og støtte disse virksomheder.

4.1.2 EØSU er opmærksom på de eksisterende programmer om SMV-støtte i særdeleshed, men bemærker tillige, at der findes utilfredsstillende strukturer, når det gælder støtte til VSØ og til initiativer, som fremmer samspillet mellem SMV og VSØ.

4.1.3 Det bemærker videre, at der ikke findes velunderbyggede, udtømmende, tværeuropæiske og flerfaglige undersøgelser, som kan påvise og beregne alternativomkostningerne ved god praksis, og som formår at styrke SMV og VSØ i kraft af et gensidigt samspil.

4.1.4 Denne mangel udgør en alvorlig hæmsko for udarbejdelse af offentlige tiltag til fremme af SMV og VSØ i kraft af et gensidigt samspil. Udformning af sådanne tiltag forudsætter en kontinuerlig opfølgning og analyser af forholdet mellem omkostninger og fordele.

4.2 Særlige henstillinger

4.2.1 Etablering af et europæisk observationscenter for virksomheder inden for den sociale økonomi og igangsætning af flerårig forskning om samspillet mellem VSØ indbyrdes og mellem VSØ og SMV

4.2.1.1 Udvalget foreslår, at der etableres et europæisk observationscenter for virksomheder inden for den sociale økonomi, som skal forske i VSØ'erne selv og i det eksisterende og potentielle samspil mellem SMV og VSØ og i, hvordan et sådant samspil kan få afgørende betydning for SMV's og VSØ's økonomiske udvikling samt fremme af virksomhedernes sociale ansvar og bekæmpelse af udstødelse.

4.2.1.2 Observationscentret bør støttes af Kommissionen og de 25 EU-landes regeringer. Det bør omfatte VSØ-organisationer samt universitetscentre, som forsker i VSØ. Det bør arbejde snævert sammen med observationscentret for SMV.

4.2.1.3 EØSU foreslår tillige, at observationscentret igangsætter en tværfaglig og tværeuropæisk forskning over 3 år for at kortlægge god praksis omfattende VSØ-systemer, som kan føre til direkte udvikling af SMV, og som kan fungere som forbillede for udviklingsmuligheder for SMV, bl.a. på de områder, som omtales i afsnit 3.

4.2.1.4 Forskningen skal påvise alternativomkostningerne og især foretagne beregninger vedrørende følgende:

- direkte mikroøkonomiske omkostninger/fordele;
- omkostninger/fordele på forskellige stadier af den økonomiske kæde;
- værdien af immaterielle goder;
- sociale omkostninger/fordele gennem social revision;
- multiplikatorvirkninger;
- omkostningsforskelle, hvis det antages, at modellen ikke findes; f.eks. er »ikke-kooperativ-omkostningen« den ekstraomkostning for staten og samfundet, som opstår, hvis kooperativerne pludselig skulle forsvinde).

4.2.1.5 Det europæiske VSØ-observationscenters forskningsresultater bør offentliggøres gennem en omfattende kommunikationsindsats over for EU-institutionerne, medlemsstaternes regeringer og befolkningen i almindelighed.

4.2.1.6 EØSU er indstillet på at overvåge forskningen i VSØ-observationscentret og vil efter treårsperiodens afslutning foretage en evaluering af konklusionerne, bl.a. for at undersøge, hvorledes konklusionerne vil påvirke Kommissionens politik over for SMV og VSØ.

4.2.2 SMV og VSØ bør fuldt ud inddrages i de europæiske erhvervsstøtteprogrammer

4.2.2.1 EØSU anmoder Kommissionen om at påse, at VSØ får mulighed for på rimelige vilkår at deltage i det nye flerårige iværksætterprogram 2006-2010 og for at sætte skub i initiativer til et samspil mellem SMV og VSØ, bl.a. ved at udnytte VSØ'er i samarbejdet mellem SMV'er.

4.2.2.2 EØSU henstiller ligeledes, at det gøres til én af EU's politiske topprioriteter, at SMV og VSØ i høj grad deltager i EU's programmer for adgang til forskning, innovation og verdensmarkederne.

4.2.2.3 EØSU mener, at SMV-projekters andel af strukturfondene bør fastholdes, og at projekter til gavn for VSØ og samspillet mellem VSØ og SMV bør øges, især når sådanne projekter vil føre til skabelse af nye arbejdspladser og udvikling af landdistrikter. Adgangen til strukturfondene må ikke begrænses i funktion af virksomhedens aktivitetsområde.

4.2.3 Konklusionerne fra OECD's ministerkonference i Istanbul vedrørende SMV bør integreres og udvides til at omfatte VSØ

4.2.3.1 EØSU foreslår tillige, at Kommissionen overtager de politiske konklusioner fra OECD's ministerkonference i Istanbul om SMV, og at de kommer til at omfatte VSØ. Det henstiller således, at der anlægges en indfaldsvinkel, som svarer bedre til SMV's og VSØ's behov og karakteristika, bl.a. følgende:

— bedre finansieringsadgang for SMV og VSØ på et tidspunkt, hvor Basel-kriterierne for banklån er ved at blive strengere for risikovirksomheder og virksomheder med underkapitalisering;

— fremme af partnerskaber, netværker og klynger mellem SMV og VSØ;

— ajourføring og konstant integrering af erfaringsbaserede oplysninger om SMV's og VSØ's forhold;

— nedbringelse af skrankerne for SMV's og VSØ's adgang til de globale markeder, bl.a. ved at nedbringe de administrative og juridiske byrder, som de stilles overfor;

— forebyggelse og afhjælpning af virksomhedskriser og konkurser;

— fremme af uddannelse og udvikling af menneskelige ressourcer;

— fremme af informations- og kommunikationsteknologierne ⁽¹⁾.

4.2.4 En bedre social dialog på subnationalt, nationalt og EU-plan

4.2.4.1 I flere EU-lande, bl.a. nogle af de nye lande, er SMV'erne ikke i tilstrækkelig grad repræsenteret i de nationale instanser for social dialog. EØSU mener, at virksomhederne bør inddrages mere, om ikke andet, så for at øge effektiviteten af de politiske tiltag vedrørende fremme og regulering af disse virksomheder og for, at storforetagender og SMV-sektoren får mulighed for at tilkendegive deres synspunkter på lige fod.

4.2.4.2 I de fleste EU-lande og på EU-plan er VSØ på ingen måde repræsenteret i den sociale dialog. EØSU henstiller, at repræsentative VSØ-organisationer på både EU-plan og i de forskellige EU-lande etablerer en fælles struktur og styrker hinanden gensidigt i endnu højere grad, og at de indgår i den sociale dialog på både EU-plan og i medlemsstaterne. Der bør i større udstrækning tages hensyn til disse organisationers synspunkt, når det gælder udformning af bestemmelser vedrørende virksomheder ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Se: Cordis Focus Nr. 247, 14. juni 2004, side 14.

⁽²⁾ Juridiske, regnskabsmæssige normer mv.

4.2.5 Forskning i bestemmelserne om fremme af medarbejderdeltagelse i virksomhedens beslutninger og kapital

4.2.5.1 VSØ har udviklet en ganske særlig knowhow med hensyn til medarbejdernes indflydelse på virksomhedens beslutningstagning og deltagelse i virksomhedens kapital. I særdeleshed har en del af kooperativerne udviklet »Cooperative worker ownership«⁽¹⁾, hvor igennem alle eller hovedparten af kooperativets deltagere er arbejdstagere og omvendt, og hvor hver har en stemme i beslutningstagningsprocessen uanset størrelsen af deres økonomiske deltagelse i virksomhederne; deres indskud lyder på navn og kan ikke overføres. Denne form for inddragelse er en af hovedårsagerne til de positive resultater, som har kunnet konstateres. Det tilskynder til, at arbejdstagerne får et direkte ansvar for virksomhedens fremtid og sætter disse i stand til på lige fod at deltage i virksomhedens udviklingsstrategi. På et tidspunkt, hvor det som led i den videnøkonomi, som efterlyses i Lissabon-målene, erkendes i stadig højere grad, at virksomhedens grundlæggende ressource er dens menneskelige kapital, viser denne form for inddragelse sig efterhånden at være af moderne og nyskabende karakter.

4.2.5.2 EØSU foreslår over for Kommissionen, at man i det ovenfor omtalte observationscenter og på de temaseminarer, som det afholder, nærmere gennemgår denne særlige form for inddragelse ud fra følgende synsvinkler:

- dens alternativomkostning for at få fastlagt, i hvilket omfang og eventuelt med hvilke tilpasninger den kan være nyttig og gennemførlig i traditionelle SMV'er
- den juridiske og regulerende ramme.

5. Konklusioner

5.1 SMV danner grundlaget for økonomien og beskæftigelsen i EU og spiller derfor en hovedrolle ved gennemførelsen af Lissabon-målsætningerne. Virksomhederne i den sociale økonomi spiller en stadig større rolle for den sociale samhørighed og den lokale udvikling. Mulighederne for et samspil mellem SMV og VSØ, bl.a. ved at SMV i højere grad trækker på VSØ, hvilket vil være til gavn for begge typer virksomheder, er hidtil slet ikke blevet udnyttet i tilstrækkeligt omfang.

5.2 Derfor foreslår EØSU, at Kommissionen på ny gennemgår det eksisterende og potentielle samspil mellem SMV og VSØ, og at den bidrager til at påvise, at dette samspil er til gavn for udviklingen af begge typer virksomheder som led i de gennemgribende ændringer, der følger af den økonomiske dynamik, især i politikken for regionaludvikling, social samhørighed og innovation.

Bruxelles, den 27. oktober 2004

Anne-Marie SIGMUND

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ Hovednormerne vedrørende denne særlige arbejdsform er nedfældet i »Wold Declaration of Cooperative Worker Ownership« (februar 2004) fra den internationale organisation af industri-, håndværks- og serviceproduktionskooperativer under den internationale kooperative alliance (CICOPA) efter halvandet års samråd med medlemmer verden over. Disse særlige normer for Worker Cooperatives supplerer de generelle kooperativnormer som indgår i Statement on the Cooperative Identity fra den internationale kooperative sammenlutning samt i henstilling 193/2002 fra den internationale arbejdsorganisation (henstilling om fremme af af kooperativer).